

**Lisa 1. Tartu valla üldiseloostus, probleemide ja võimaluste analüüs
tegevusvaldkondade lõikes.**

Sisukord

Tartu valla üldiseloostus	2
Asend ja asustussüsteem	2
Looduskeskkond	2
Elanike arv	3
Elamumajandus	5
Valla majanduslik võimekus	6
Hetkeolukorra, probleemide ja võimaluste analüüs tegevusvaldkondade lõikes.	9
Haridus	9
Alusharidus	9
Põhiharidus.....	10
Keskharidus	11
Huviharidus ja noorsootöö.....	11
Haridusvaldkonna probleemide ja võimaluste analüüs	12
Sotsiaal- ja tervisevaldkond.....	14
Sotsiaalhoolekanne	14
Tervis	14
Turvalisus ja pääste	16
Sotsiaal- ja tervisevaldkonna probleemide ja võimaluste analüüs:	16
Taristu.....	18
Teed ja transport	18
Ühisveevärk ja kanalisatsioon	19
Energiavarustus	19
Taristuvaldkonna probleemide ja võimaluste analüüs	19
Keskkond	21
Mitmekesisus.....	21
Puhas keskkond	21
Jäätmemajandus.....	22
Kliimaneutraalsus	22
Keskkonnavaaldkonna probleemide ja võimaluste analüüs	22
Kultuur	23
Kultuurivaldkonna probleemide ja võimaluste analüüs.....	24

Tartu valla üldiseloomustus

Asend ja asustussüsteem

Tartu vald asub Tartu maakonna põhjaosas. Tartu valla administratiivne keskus asub Kõrvekülas.

Tartu vald moodustus haldusterritoriaalse reformi tulemusena 2017. aastal kui ühinesid Tartu vald (pindala 300 km² ja rahvaarv 7298), Tabivere vald (pindala 200 km² ja rahvaarv 2240), Laeva vald (pindala 233 km² ja rahvaarv 756) ja Piirissaare vald (pindala 8 km² ja rahvaarv 103).

Praegune Tartu vald on 742 km² suur ning siin elab 01.01.2022 seisuga 12076 inimest. Valla elanike arv kasvab Tartu linna lähedaste piirkondade aktiivse arendustegevuse tõttu kiiresti.

Tartu valla haldusjaotuse muutmisega 2022 aastal on Tartu vallas 1 alev (Raadi), 5 alevikku (Kõrveküla, Lähte, Tabivere, Vasula, Äksi) ning 71 küla:

<https://gis.tartuvald.ee/portal/apps/sites/#/data/app/5aff4fae02e94e1fbe3c4acc131db13d>

Valla esmatasandi keskusteks on Raadi alev, Kõrveküla alevik, Lähte alevik, Äksi alevik, Tabivere alevik, Maarja-Magdaleena küla ja Laeva küla. Piirissaarel töötab alates kevadest 2019 valla esindajana saarevaht.

Tulenevalt sotsiaalmajanduslikest aspektidest (asustusstruktuur, kommunikatsioonid, funktsionaalsed seosed ümbritsevaga) ja logistilistest eeldustest (teedevõrk, muu infrastruktuur) võib Tartu vallas eristada järgmisi kante:

- Raadi (aktiivne areng, tööstus, ettevõtlus, elupaigad),
- Kõrveküla (elupaigad, tööstus, ettevõtlus, aktiivne areng),
- Tabivere (tööstus, ettevõtlus, elupaigad),
- Lähte (elupaigad, ettevõtlus, puhkemajandus, turism),
- Äksi-Saadjärve (elupaigad, puhkemajandus, turism),
- Vedu (elupaigad, põllumajandus),
- Tammistu (põllumajandus, kultuur, elupaigad),
- Vasula (elupaigad, ettevõtlus, põllumajandus),
- Kärkna (elupaigad, põllumajandus, tööstus),
- Laeva (põllumajandus, puhkemajandus, elupaigad),
- Koogi (elupaigad, puhkemajandus),
- Maarja-Magdaleena (kultuur, ajalugu, elupaigad)
- Piirissaar (kultuur, ajalugu, turism, elupaigad).

Kogu Tartu valla lähim regionaalne tõmbekeskus on Tartu linn, kus paiknevad paljud Tartu valla jaoks olulised teenused (tervishoid, kultuur, kesk- ja kutseharidus, kõrgharidus ja teadus), kaubandus ja transpordisõlmed.

Looduskeskkond

Tartu valla territooriumist suurem osa asub Vooremaa maastikukaitsealal. Sellele maastikule annavad ilme suurvoored, mis asetsevad kõik loode-kagu suunas. Voorte pikkus on 2-4 km, laius ligikaudu kilomeeter. Voored on valdavalt üles haritud, voortevahelised nõod kannatavad liigvee all. Siin leidub nii järvi, soostunud alasid kui sügava turbakihiga madalsoid. Suurima Tartu valla alale jääva voore – Saadjärve voore – suhteline kõrgus on 40 m, absoluutne kõrgus 93 m. Vallas on viis kaunist voortevahelist piklikku järve – Saadjärv, Soitsjärv, Elistvere järv, Kaiavere järv, Raigastvere järv, mis on valitud ka NATURA 2000 hoiualade võrgustikku, seda eelkõige rikkaliku linnustiku tõttu. Järved asuvad kõrge puhkemajandusliku potentsiaaliga tsoonis, mille põhjal võib neid nimetada puhkejärvedeks.

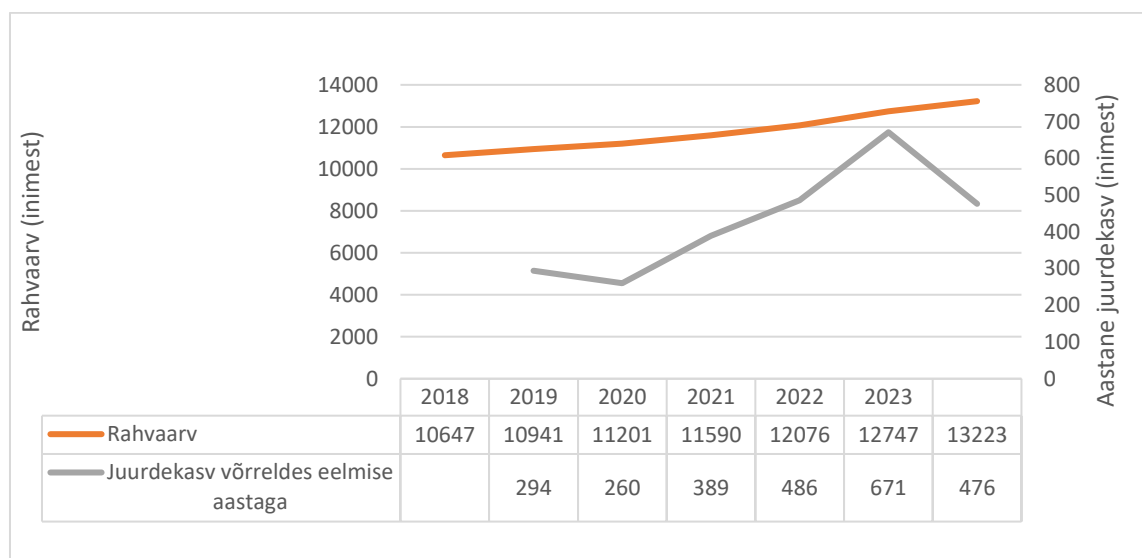
Puhkemaastiku veekogusid kasutavad ka harrastuskalamehed, veespordialade harrastajad ja matkajad. Iga järvele on omane iseloomulik taimestiku-loomastiku kooslus ja kindel energia- ning aineriing. Vald piirneb edelas Emajõega ning loodest suurte soo- ja metsaaladega. Vooremaast lõunas paikneb Kagu-Eestis kõige laiemalt levinud maastikurajoon – Kagu-Eesti lavamaa. Tartu valla territooriumil on esindatud selle maastikutüübi kaks alltüüpi – Emajõe ürgorg valla lõunapiiril ning sellest põhjapool olev osa Raadi-Luunja-Vara lainjast moreentasandikust. Emajõe ürgorg kuulub vanade, enne viimast jääaega kujunenud orgude hulka.

Vooremaast läänesuunas asub Võrtsjärve madalik, kus asub Alam-Pedja looduskaitseala. Alam-Pedja on suurte soode ja märgade metsade ja lammide ning looklevate jõgede piirkond. Siinne ala võeti looduskaitse alla 1994. aastal.

Piirissaar on Tartu valla koosseisu kuuluv Eesti ja Venemaa vahel Peipsi ja Lämmijärve kohtumispaias asuv väikesaar. Saar kuulub tervenisti Peipsiveere looduskaitsealasse. Saarel on ulatuslikud luhaniidud, mis on olnud roostunud ja võsastunud, kuid viimasel ajal on hakatud looduslikke luhaniite taastama. Saare pindalast ligi 90% moodustab Peipsi keskmisest veetasemest vaid 1-2 meetrit kõrgemale ulatuv madalsoo. Kõrgem on üksnes männimetsaga kaetud saare idaosa, kus paiknevad ka Piirissaare kolm küla: Piiri, Tooni ja Saare.

Elanike arv

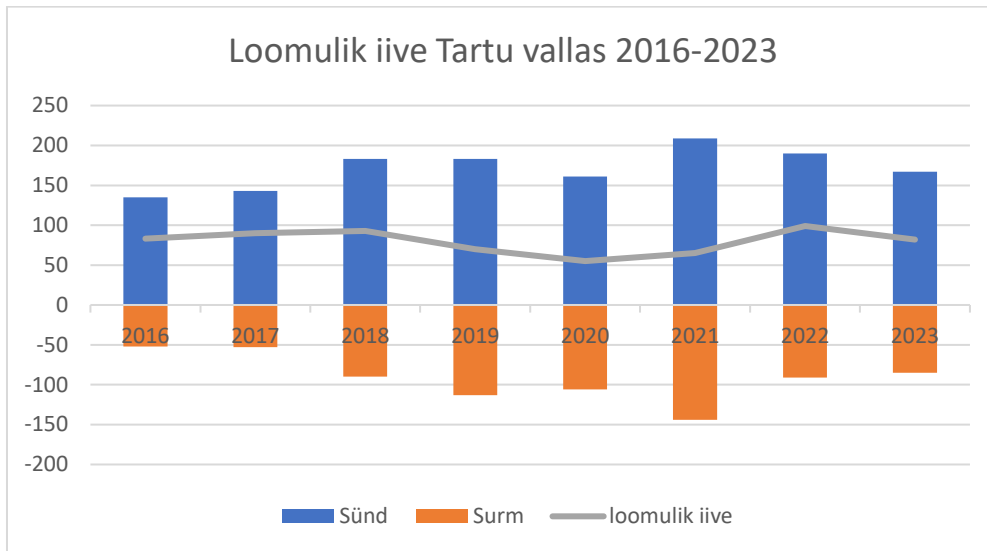
Tartu valla elanike arv on viimase kaheksa aasta vältel pidevalt kasvanud. Haldusterritoriaalse reformi eelselt, 2015. aastal oli Tartu valla, Tabivere valla, Laeva valla ja Piirissaare valla elanike arv kokku 9739 inimest. Ühinemise järgselt, 2018. aasta alguseks oli moodustunud Tartu valla elanike arv kasvanud 10536 inimeseni. 2024. aasta esimese jaanuari seisuga elab Tartu vallas juba 13223 inimest. Iga-aastane elanike juurdekasv on järjepidevalt tõusnud kuni 2023. aastani ligikaudu 300-lt inimeselt üle 600 inimeseni aastas, viimase aasta juurdekasv oli 476 inimest (Joonis 1). Juurdekasvu languse põhused ei ole üheselt selged, kuid eelduste kohaselt on põhjuseks majanduslangusest tulenev uute korterelamute ehitamise pidurdumine ning inimeste laenuvõimekuse vähenemine.

Joonis 1 Tartu valla elanike arv ja rahvastiku juurdekasv perioodil 2018...2024

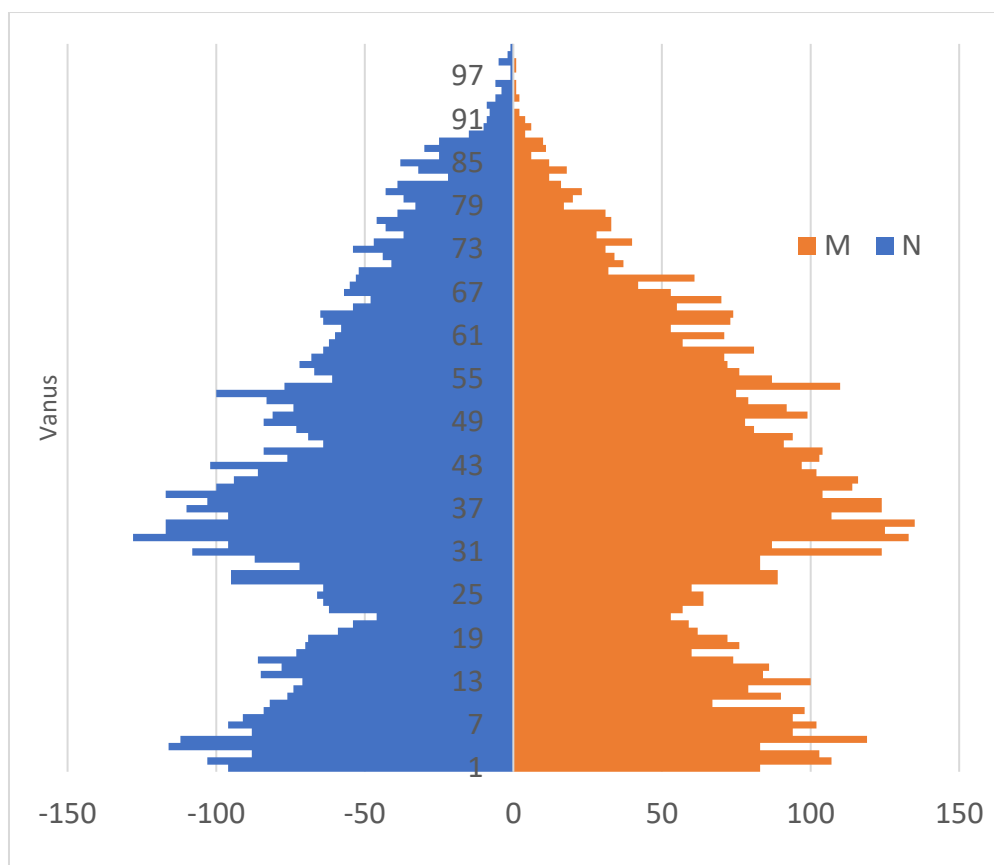
Valdavalt toimub elanike juurdekasv mehaanilise iibe arvelt. Tartu valla loomulik iive on püsinud viimase viie aasta jooksul suhteliselt stabiilselt positiivne, jäädes vahemikku 55...100 (Joonis 2).

Suurima elanike juurdekasvuga piirkonnad on Tartu linna lähedased piirkonnad Raadi alev, Vahi alevik ja Kõrveküla alevik. Valglinnastumise protsessi jätkumise tulemusena valitakse elukohta linna lähedastes piirkondades kinnisvara hinna või maalisema elukeskkonna tõttu. Kuna Tartu valla linnalähialadel on piisavalt arendamata või arendamisel maad, on eluruumide rajamise intensiivsus suhteliselt suur. Sellest tulenevalt võib prognoosida elanike arvu jätkuvat kasvu.

Joonis 2 Tartu valla loomulik iive perioodi 2016-2023

Tartu valla elanikkonna vanuselises struktuuris domineerivad 25-45 aastased ja sellest tulenevalt järgmine põlvkond 0-10 aastased. Vanimad elanikud Tartu vallas olid 01.01.2024 seisuga kolm 100 aastast inimest. Arvestades laste ja noorte suhteliselt suurt osakaalu tuleb arvestada suure lasteaiakohtade ja koolikohtade vajadusega. Aktiivses tööeas olevate inimeste suur hulk toob kaasa vajaduse töökohtade järele elukoha läheduses (Tartu vallas) või intensiivse pendelrände Tartu valla ja Tartu linna vahel. See omakorda nõuab kiireid ühendusteid ja kvaliteetseid ühistranspordi lahendusi.

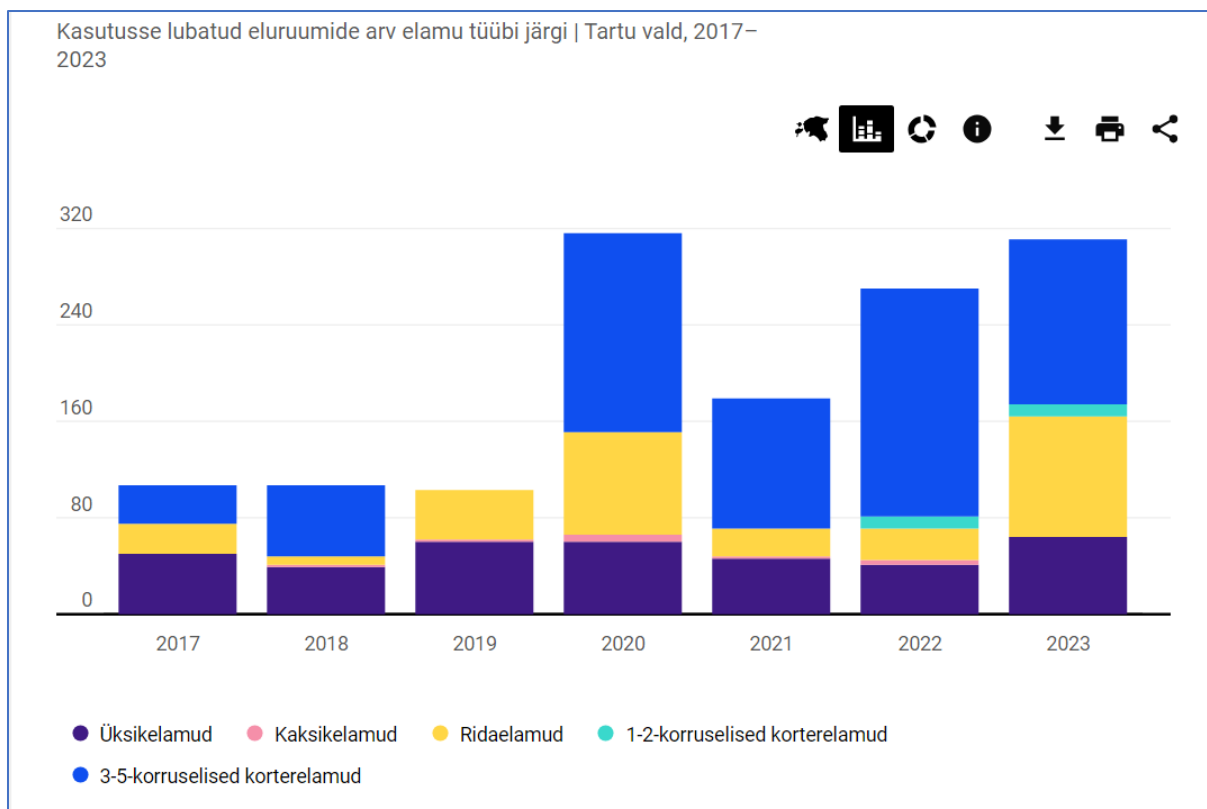

Joonis 3 Tartu valla rahvastikupuu seisuga 01.01.2024

Elamumajandus

Rahvaarvu kasvuga on otseselt seotud elamumajanduse areng vallas. Eluruumide ehitamine demonstreerib nii elanike võimekust kui ka piirkonna üldist võimekust, samas esitab suured väljakutsed sotsiaalse infrastruktuuri (kodulähedased haridusasutused) kui tehnilise infrastruktuuri (sh teed, vesi ja kanalisatsioon jms) väljaehitamiseks.

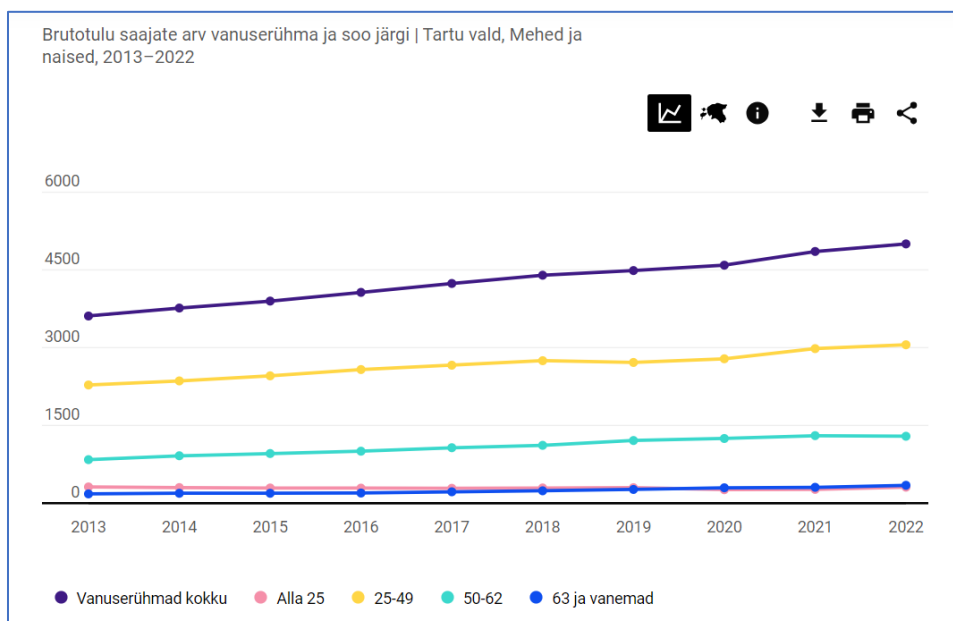
Kui aastatel 2017-2019 võeti igal aastal Tartu vallas kasutusele ligikaudu 120 uut eluruumi, siis alates 2020. aastast on uute eluruumide kasutuselevõtt ületanud 170 piiri. Üksikelamute kasutuselevõtt on olnud stabiilselt 40-60 eluruumi juures, kuid oluliselt on kasvanud korterelamute arendamine. Korteralamutes on lisandunud viimase kolme aasta jooksul igal aastal enam kui 100 uut eluruumi. Ka ridaelamute arendamine on kasvutrendis (Joonis 4).

Joonis 4 Kasutusse antud eluruumide arv elamu tüübi järgi (allikas Statistikaameti juhtimislaud)

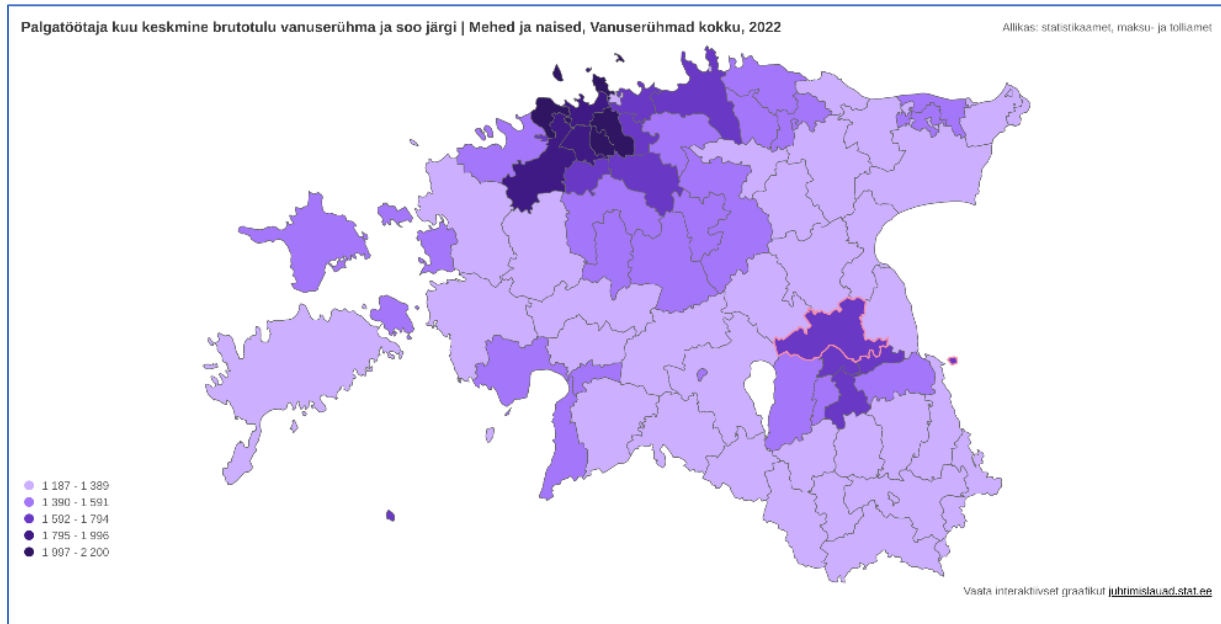
Valla majanduslik võimekus

Tartu vallas oli 2023. aastal 6930 inimest, ehk 52% kogu elanikkonnast. Võrreldes varasemate aastatega on brutotulude saajate osakaal suurenenud (2022. aastal 39%, 2021. aastal 45%, vt trendi joonisel 5). Peamise tulusaajate vanusegrupi moodustavad 25-49 aasta vanused. Kuivõrd see vanusegrupp on Tartu vallas ka kõige suurem, on vallaelanike ja sellest tulenevalt ka kohaliku omavalitsuse majanduslik suutlikus suhteliselt hea.

Joonis 5 Brutotulu saajate arv Tartu vallas perioodil 2013...2022 (allikas Statistikaamet)

Keskmine brutopalk Tartu vallas oli 2023. aastal 1749 eurot. Võrreldes 2022. aastaga on keskmine brutopalk tõusnud 97 euro võrra. Eesti kohalike omavalitsuste võrdluses on Tartu valla sellekohane näitaja keskmisest suurem (Joonis 6).

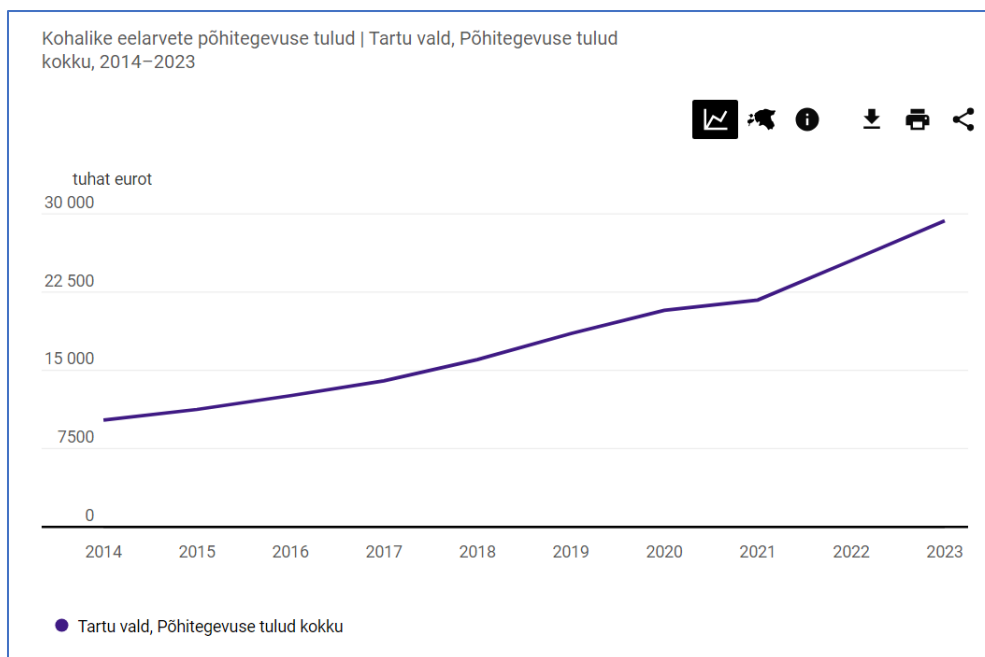
Joonis 6 Palgatöötaja keskmine brutotulu Eesti omavalitsustes (allikas Statistikaamet)

Brutotulu suurus ja aktiivses tööeas rahvaarvu kasv mõjutavad otseselt kohaliku omavalitsuse eelarve tulusid. Tartu valla põhitegevuse tulud on alates praegustes piirides Tartu valla moodustamisest 2018. aastal kasvanud 16 miljoni euro tasemelt 25,5 miljoni euroni (Joonis 7).

Maksuameti andmetele tuginedes oli Tartu vallas seisuga detsember 2023 kokku registreeritud 2505 juriidilist isikut. Kõige enam tegutseb ettevõtteid ehituse valdkonnas (170 ettevõtet). Kõige enam töötasu saavaid töötajaid oli töötlevas tööstuses (2292 töötajat). Keskmine palk Tartu valla ettevõtetes oli 2024. a detsembris 1737 eurot. Vt ka <https://app.powerbi.com/groups/me/reports/88a13d93-0a33-466c-b9fe-2cde87052be8/ReportSection?experience=power-bi>.

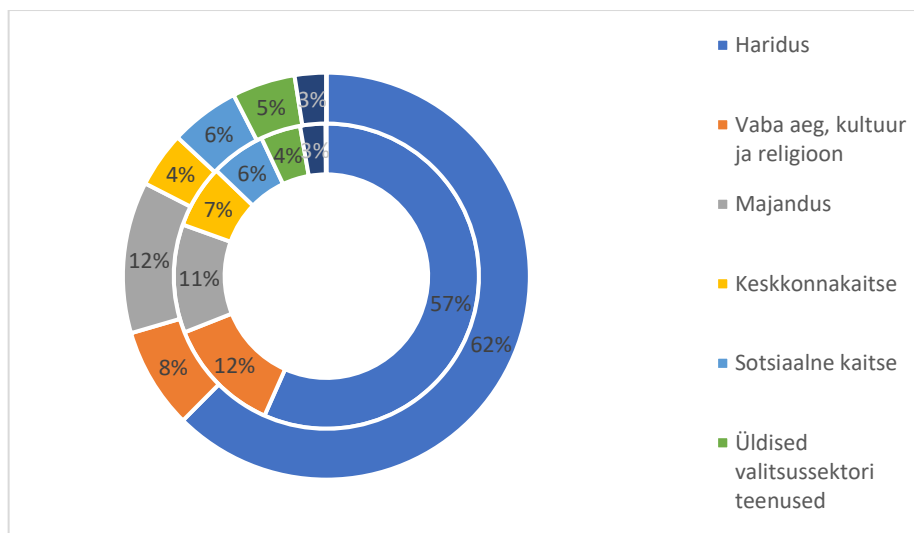
2023. aasta III kvartali andmetel olid Tartu valla suurimateks ettevõteteks käibe alusel AS Terminal, Foxway OÜ, Hanza Mechanics Tartu AS, Linas Agro OÜ ja Mayeri Industries AS. Töötajate arvu alusel olid suurimad tööandjad Tartu Vallavalitsus, Foxway OÜ, Hanza Mechanics Tartu AS, AS Terminal ja Mayeri Industries OÜ. Kokku oli Tartu vallas töökohti 5219. Vt ka <https://app.powerbi.com/groups/me/reports/92d55172-a53c-475f-a0a1-dffa07b5aacd/ReportSection?experience=power-bi>.

Joonis 7 Tartu valla eelarve põhitegevuse tulude suurus perioodil 2013-2022.

Põhitegevuse kuludest valdava osa (62%) moodustavad kulutused haridusele. Majanduskulud moodustavad 12% ning vaba aja ja kultuuri valdkonna kulud moodustavad 8% valla tegevuskuludest. Võrreldes 2022. aastaga on vähenenud keskkonnakaitse ning vaba aja ja kultuuritegevusega seotud kulude osakaal ning suurenenud on hariduse, majanduse ja üldiste valitsussektori teenuste kulude osakaal. Täpsem jaotus toodud alloleval joonisel 8.

Joonis 8 Tartu valla eelarve põhitegevuse kulude jaotus valdkondade kaupa aastal 2022 (sisemine ring) ja aastal 2023 (välimine ring). Avaliku korra ja julgeoleku ning tervishoiuvaldkonna kulugrupp jääb alla 1% ning graafikul ei kajastu. (allikas Statistikaamet).

Hetkeolukorra, probleemide ja võimaluste analüüs tegevusvaldkondade lõikes.

Haridus

Alusharidus

Tartu vallas tegutseb kuus alusharidust andvat õppeasutust: Raadi alevi, Kõrveküla alevikus, Lääte alevikus, Tabivere alevikus, Laeva külas ja Maarja-Magdaleena külas.

- Kõrveküla lasteaed "Päikeseratas", mis pakub Raadil ka lapsehoiuteenust. Kõrveküla lasteaia ajalugu ulatub 1970. aastasse. Kõrveküla lasteaia hoone rekonstrueeriti 2009. aastal. Keskkonnainvesteeringute keskuse toetuse abil varustati lasteaiahoone 2011. aastal tol ajal innovaatseliselt taastuenergialahendustega: katusele paigaldatud päikeseenergiajaam ja tuulegeneraator ning maasoojuspump aitasid katta lasteaiahoone energiavajadust. Praeguseks on töös ainult päikeseenergiajaam. Ka Eesti mastaabis harukordse lahendusena on Kõrveküla lasteaias bassein, mida kõikide Tartu valla lasteaedade ja koolide õpilased kasutavad ujumise algõppe omandamiseks. Kõrveküla piirkonna arendes väikeseks jääva lasteaia ruumiprobleemi lahendamiseks ehitati 2013. aastal lasteaia kõrvale moodulhoone 3 rühmaga. Kõrveküla lasteaias tegutseb 2023/2024. õppeaastal 10 lasteaiarühma, sealhulgas 1 tasandusrühm ning 8 lapsehoiurühma. Kokku on lasteaiakohti 217 + 192 lapsehoiukohta Raadil.
- Raadi lasteaed "Ripsik". Raadi piirkond on Tartu linna lähedase alana valglinnastumise tulemusena kõige kiiremini kasvav piirkond Tartu vallas, mistõttu vald vajas piirkonda lasteaeda. Raadi lasteaia hoone ehitati 2019 aastal. 2022. aastal ehitati lasteaiale eraldi hoonena juurde "Nupsiku" maja. Juurdeehitus on rajatud A energiaklassiga hoonena, 2019. aastal ehitatud hoonel energiamärgis puudub. Raadi lasteaias tegutseb 2023/2024. õppeaastal 12 lasteaiarühma, kokku 239 lasteaiakohaga. Piirkonna laste arvu kiire kasvu tõttu ei suuda lasteaed rahuldada täielikult piirkonna vajadusi, mistõttu on vajalik piirkonda lasteaia kohtasid juurde.
- Lääte lasteaed "Kiisupere". Lääte on üks Tartu valla piirkondlikest keskustest. Lääte lasteaia hoone on ehitatud 1986. aastal. Rekonstrueeritud on hoone 2012. aastal ning 2022. aastal on rajatud lasteaia juurdeehitus. Lasteaiahoone kaalutud energiaerikasutuse klass on C. Õppeaastal 2023/2024 tegutseb lasteaias 8 rühma, mille hulgas 1 sõimerühm ja 1 liitrühm.
- Tabivere lasteaed „Rõõmula“. Tabivere alevikus paiknev Tabivere lasteaia hoone on ehitatud 1982. aastal. Varem on samas hoones paiknenud ka vallamaja ja sotsiaalhoolekandetasutus ning 2022. aastal kasutati seoses Ukraina sõjaga ühte hoone tiiba sõjapõgenike ajutise majutuskohana. 2023. aastal lasteaiahoone rekonstrueeriti täielikult. Tabivere lasteaias tegutseb 2023/2024. õppeaastal 5 lasteaiarühma, millest 1 on sõimerühm..
- Laeva lasteaed. Laeva küla on endise Laeva valla keskusena üks Tartu valla piirkondlikest keskustest. Laeva lasteaed on ehitatud 1986. aastal. 2021. aastal teostati energiatõhususe parandamiseks rekonstrueerimistööd. Lasteaiahoone energiakasutuse klass on D. Õppeaastal 2023/2024 tegutseb lasteaias 2 liitrühma.
- Maarja-Magdaleena lasteaed "Muumimaja". Maarja-Magdaleena küla on Tartu valla põhjaosa keskus. Kuni 2022. aastani Tabivere lasteaia filiaalina tegutsenud Maarja-Magdaleena lasteaed reorganiseeriti J.V.Veski nim Maarja-Magdaleena Põhikooli koosseisu. Samaaegselt otsustati lasteaiale ehitada uus hoone põhikooli hoone kõrvale. Uus A energiakasutuse klassiga hoone valmis 2022. aastal. 2023/2024. õppeaastal tegutses lasteaias 3 rühma, sealhulgas 1 sõimerühm ja 1 liitrühm.

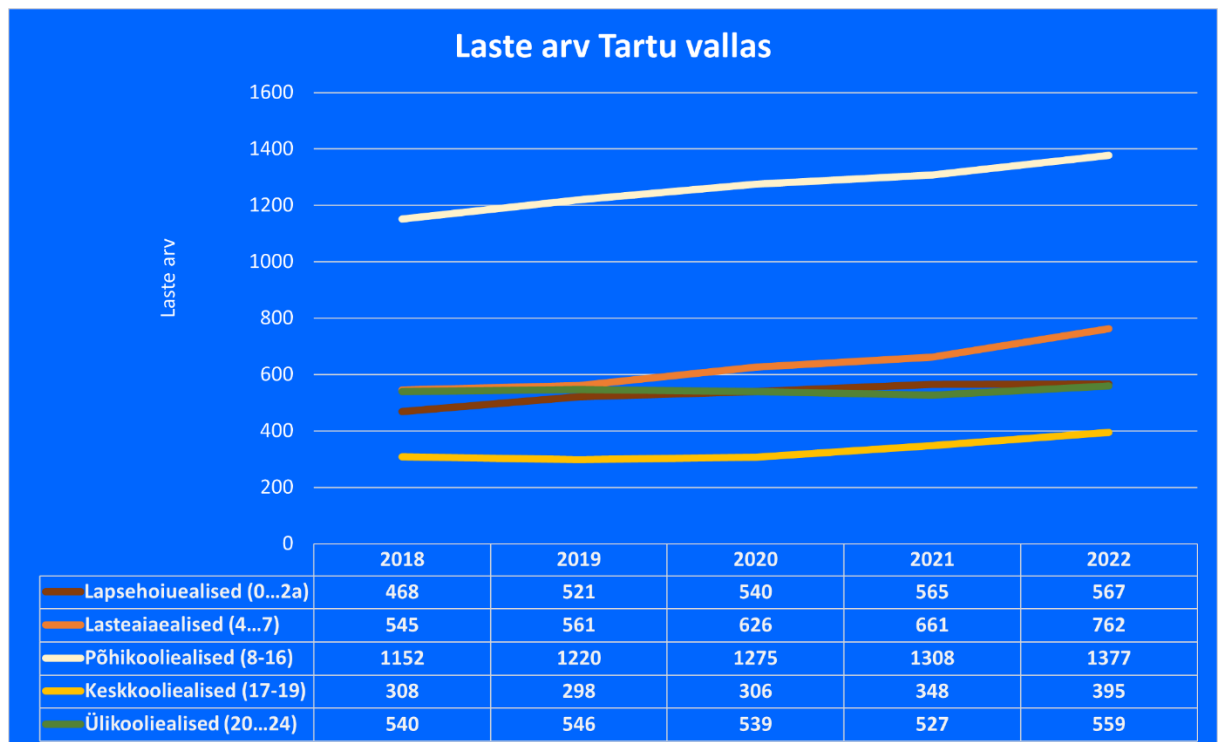
Raadi piirkonna lasteaiakohtade nappuse leevendamiseks alustati Keskuse tee 11 aadressile uue hariduskeskuse kavandamisega 2022. aastal viidi läbi arhitektuurikonkurs ning 2023-2024 aastal valmis ehitusprojekt. 2024. aastal kuulutati välja hange uue lasteaiahoone ehitamiseks. Kavade kohaselt valmib uus lasteaiahoone 2025. aasta sügiseks.

2020. aastal seati vallale kuuluvale Ermi tn 9 ja Ermi tn 11 krundile hoonestusõigus eralasteaia ehitamiseks. 2023. aastal selgus, et kavandatud lasteaeda seoses halvenenud majanduskeskkonnaga hoonestusõiguse omanik välja ehitada ei suuda.

Lasteaedade hetkeseis ja arenguplaanid on esitatud lasteaedade arengukavades, mis on kättesaadavad konkreetse õppeasutuse koduleheküljel.

Põhiharidus

Tartu vallas tegutseb põhikool viies asukohas: Kõrveküla alevikus, Lähte alevikus, Tabivere alevikus, Laeva külas ja Maarja-Magdaleena külas. Tartu valla koolides õppis 2023/2024. õppeaastal kokku 1448 last, neist 1316 last omandas põhiharidust ning 132 last keskharidust. Detailsemad andmed on kättesaadavad portaalist haridussilm.ee:

- [Kõrveküla Põhikooli](#) hoone ehitati 1952. aastal, sellele on erinevatel aegadel lisandunud juurdeehitisi. Põhjalikult rekonstrueeriti hoone ning lisati juurdeehitus 2020. aastal. Aastal 2021 lisandus uus spordihoone ning 2022. aastal rekonstrueeriti koolistaadion. Kõrveküla Põhikooli hoones tegutsevad lisaks ka Tartu valla muusikakool ja Kõrveküla raamatukogu. Kõrveküla koolis on õppeaastal 2022/2023 28 klassikomplekti. Kokku õppis Kõrveküla Põhikoolis õppeaastal 2023/2024 670 last. Kõrveküla Põhikool on kõige lähem Tartu valla munitsipaalikool valla kiireimini kasvavale Raadi piirkonnale, mistõttu on nõudlus koolikohtade järele suur.
- [Lähte Ühisgümnaasiumi](#) hoone on ehitatud mitmes järgus: vanim osa on rajatud 1959. aastal, juurdeehitus 1967. aastal ning eraldi hoonena algklasside maja 2012. aastal. 1965. aastal ehitati kooli juurde õpilaskodu hoone. Koolikompleksi juurde ehitati 2002. aastal spordihall.

Peahoone energiaklass on F, alglasside majal D, õpilaskodul E, spordihallil C. Koolihoone rekonstrueerimiseks viidi 2021. aastal läbi arhitektuurikonkurss ning sõlmiti töövõtuleping projekteerimistööde teostamiseks. 2022-2023. aastal valmis Lähte Ühisgümnaasiumi hoone ja välialade rekonstrueerimise projekt. Lähte Ühisgümnaasiumi põhikooli osas õppis õppeaastal 2023/2024 374 õpilast. Õpilaste arv on püsinud viimasel viiel aastal stabiilsena üle 370 õpilase.

- Pika ajalooga [Tabivere Põhikool](#) tegutseb 1974. aastal rajatud hoones, mis rekonstrueeriti põhjalikult 2020. aastal. Rekonstrueerimistööde tulemusena omandas hoone B klassi energiamärgise. Kooliga samas hoones tegutsevad ka Tartu Valla Spordikool, Tabivere Huvikool ja Tabivere raamatukogu. Õppeaastal 2023/2024 õppis Tabivere Põhikoolis 143 last.
- [Laeva Põhikool](#) tegutseb 1934. a ehitatud D energiakasutusklassiga hoones. Koolihoone vahetus läheduses paikneb ka Laeva spordihoone ja staadion. Laeva Põhikoolis õppis 2023/2024. õppeaastal kokku 51 last. Mõnes õppeaines on rakendatud liitklassi põhimõtet.
- Aastasse 1680 ulatuva ajalooga [J.V.Veski nim Maarja-Magdaleena Põhikool](#) tegutseb 1966. aastal ehitatud hoones, mille energiakasutusklass on F. Koolihoonel on ka spordisaal ning staadion. 2022. aastal liideti Maarja-Magdaleena lasteaed ja põhikool üheks institutsiooniks ning alustati põhikooli juurde lasteaiahoone ehitusega. Põhikoolil on olemas ka õpilaskodu. Koolis õppis 2023/2024. õppeaastal 78 last.

Tartu valla põhikoolide hetkeseis ja arenguplaanid on esitatud koolide arengukavades, mis on kättesaadavad konkreetse õppeasutuse koduleheküljel.

Põhikoolide andmed ja tulemuslikkus on kättesaadavad portaalist www.haridussilm.ee.

Keskharidus

Tartu valla ainus keskharidust andev asutus on [Lähte Ühisgümnaasium](#). Lähte Ühisgümnaasiumis õppis 2023/2024. õppeaastal 132 õpilast.

Huviharidus ja noorsootöö

- Noortekeskused. Tartu vallas tegutseb noortekeskus [Tabivere](#) alevikus, [Lähte](#) alevikus, [Laeva](#) külas ja [Maarja-Magdaleena](#) külas. Olemasolevatel noortekeskustel on aktiivsed ja kvalifitseeritud juhid. Noortekeskused tegutsevad edukalt. Raadi ja Kõrveküla piirkonnas, kus elab valla kogurahvastiku suhtes kõige enam noori, noortekeskus puudub.
- Huvikoolid.
Huvihariduse võimalused on Tartu vallas suhteliselt head.
Väga head on võimalused tegeleda spordiaga. Spordihariduse tugevast tasemest räägivad ka sportlikud edulood nii omavalitsuste tali- ja suvemängudel kui ka saavutusportlaste hulgas: Toomas Proovel, Kalle Kriit, Tarmo Raudsepp, Katre Laanes, Mattias Kuusik, Henry Räppo, Kristjan Rosenberg, Karmen Bruus jpt. Iga Tartu valla kooli juures on olemas spordisaal ja staadion. Kõrveküla Põhikooli spordihoone on uus. Lisaks on kasutusel Kõrveküla Spordihall. Rekonstrueeritud on Tabivere spordihoone. Tabivere ja Kõrveküla staadionid on rekonstrueeritud ning vastavad tänapäeva nõuetele. Lähtel asub suurem spordikompleks, mille moodustavad spordihall, staadion, suusarajad ning uisuväljak. 2022. aastal valminud uisuväljak on maakonnas ainulaadne ning seda on planeeritud edasi arendada. Laeva Põhikooli juures ning J.V.Veski nim Maarja-Magdaleena Põhikooli juures paiknevad spordisaalid ning staadionid võimaldavad tegeleda spordiga, kuid vajavad uuendamist.

Kõrvekülalt on pärit üks Eesti muusika suurkujusid Miina Härma, mistõttu on vallas alati au sees hoitud muusikaharidust. Kõrvekülas ja Lähtel tegutseb Tartu valla muusikakool ja Tabiveres Tabivere huvikool, kus on võimalik omandada pillimänguoskused mitmesugustel

muusikainstrumentidel. Tabivere huvikool tegutseb uutes ruumides Tabivere Põhikoolis. Kõrveküla Põhikooli ja Lähte Ühisgümnaasiumi hoonetes paiknevad ruumid vajavad rekonstrueerimist/*renoveerimist. Muusikaalane huviharidus vajab laienemist Laeva ja Maarja-Magdaleena piirkondadesse. Lisaks huvikoolidele toimuvad koolides muusikaharidust toetavad huviringid: kooriringid kõigis koolides, ansambliring Laeva Põhikoolis. Lisaks muusikaringidele toimuvad mitmes koolis näiteringid ja tantsuringid.

Vallas toimub David Otto Wirkhausile pühendatud noorte puhkpilli- ja löökpillimängijate konkurss Lõuna-Eesti regiooni õpilastele.

Kunsti ja käsitöö alased huviringid toimuvad Tabivere huvikoolis ning koolide juures (näiteks keraamikaring, kunstiring, kokanduse ring Laevas, Puutööring Maarja-Magdaleenas).

Mitmes koolis toimuvad tehnikaalased ringid, näiteks robotikaring ja tehnoloogia ring Laevas, robotikaring ja arvutiring Maarja-Magdaleenas. Lisaks pakuvad erinevaid huvitegevusi eraalgatuslikud ettevõtted – nt „Õhina õpituba“ Kõrvekülas

Tartu vallas tegutsevad huvikoolid

- [Tartu Valla Spordikool](#), mis korraldab vallas spordialast huvitegevust treeninguid ja spordiüritusi. Lisaks haldab Tartu Valla Spordikool valla spordihooneid, staadione ning muud sporditaristut. Tartu Valla Spordikooli ajalugu ulatub 2005. aastasse. Spordikoolis õppis 2023/2024. õppeaastal 510 õpilast seitsmel spordialal (kergejõustik, murdmaasuusatamine, võrkpall, korvpall, maadlus, judo, vibulaskmine) ning tegutseb 16 treenerit.
- Tabivere Huvikool tegutseb Tabivere Põhikooli hoones. Huvikoolis saab õppida muusikaerialadel ning kunsti- ja käsitööerialadel. Tabivere huvikoolis õppis 2023/2024. õppeaastal 126 õpilast.
- [Tartu Valla Muusikakool](#) tegutseb Kõrveküla Põhikooli hoones. Tartu valla muusikakoolis õppis 2023/2024. õppeaastal 100 õpilast. Õppida on võimalik mitmesuguseid pille: klaver, flööt, klarnet, saksofon, trompet, metsasarv, klassikaline kitarr, kitarr, löökpillid,

Haridusvaldkonna probleemide ja võimaluste analüüs

1. Tugevused:

- Suhteliselt noor ja aktiivne rahvastik, laste arvu juurdekasv.
- Piirkonnakeskustes: Raadil, Kõrvekülas, LähTEL, Tabiveres, Laeval ja Maarja-Magdaleenas olemas lasteaed. Piirkonnakeskustes (v.a. Raadi) olemas põhikool;
- Keskhariiduse omandamise võimalus vallas Lähte Ühisgümnaasiumis;
- Haridusasutused on oma eripära ja väljakujunenud traditsioonidega kogukonnas tunnustatud asutused.
- Haridusega seotud taristu valdavalt heas seisukorras: Uued või värskest rekonstrueeritud lasteaiahooned Raadi alevis, Kõrveküla alevikus, Lähte alevikus, Maarja-Magdaleena külas ja Laeva külas; rekonstrueeritud koolihooned Kõrveküla alevikus ja Tabivere alevikus.
- Kvalifitseeritud ja suurte kogemustega personal haridusasutustes, sealhulgas huvikoolides;
- Tasuta mitmekesine huviharidus; väga head võimalused osaleda huvihariduses spordi ja muusika valdkonnas.
- Kvalifitseeritud töötajatega ning oma ruumide ja vahenditega noortekeskuste olemasolu maalistes keskustes – LähTEL, Tabiveres, Laeval ja Maarja-Magdaleenas.
- Toimib õpilasmalev.

2. Nõrkused:

- Rahvastiku paiknemise ja sotsiaalmajandusliku struktuuri suur erinevus piirkonniti.
- Osaliselt halvas seisukorras või rekonstrueerimist vajavad ehitised: Lähte Ühisgümnaasiumi hoone, Maarja-Magdaleena Põhikooli hoone.
- Lasteiaikohtade ja koolikohtade puudus Raadi-Kõrveküla piirkonnas.
- Piirkondade erinevusest tulenevad erinevused valla haridusasutuste võimaluste ja võimekuse vahel.
- Tugispetsialistide puudus. Toetust vajavate õpilaste arvu kasv on kiirem kui tugimeetmete rakendamise võimalused.
- Koolitee turvalisus hajaasustusega maapiirkondades ja intensiivse liiklusega maanteed läheduses uuselamupiirkondades.
- Haridusasutuste vähene koostöö, vähene ruumide ja töötajate ristkasutus.
- Muutunud õpikäsitluse rakendamine pole levinud.
- Huviharidusvaldkondade vähene kaetus: head võimalused spordi ja muusikahariduse omandamiseks, loodusteaduste valdkonnad, tehnilise valdkonnad ja digipädevust tõstvad valdkonnad halvasti esindatud.
- Noorsootöö võimalused Kõrveküla-Raadi piirkonnas vähesed, kuna puudub noortekeskus.
- Noorsootöoga vähe hõlmatud kooli lõpetanud noored.

3. Võimalused

- Hariduse Haridusasutuste olemuse (ja maine) muutmine terve päeva vältel kogukonna aktiivses kasutuses olevaks haridus- ja kogukonnakeskuseks.
- Õpetaja elukutse atraktiivsuse suurenemine (sh maine, palk, muud hüved), mis võimaldab värvata parimad õpetajad ka maapiirkonna koolidesse.
- Riiklikud ja Euroopa Liidu toetusmeetmed õppehoonete energiatõhususe ja ruumide kvaliteedi parandamiseks.
- Tartu valla elukeskkonna atraktiivsuse kasvatamine ja hoidmine. Toob kaasa elanikkonna kasvu, aga ka suuremad investeeringud sh haridustaristusse ja eraõiguslike haridusasutuste loomisse.
- Tartu linna kui Eesti teadus- ja hariduskeskuse areng, mis võimaldab teha efektiivset koostööd teadus- ja haridusasutustega ning tagab lähedal töökohti Tartu valla elanikele, samas ka kvalifitseeritud töötajaid Tartu vallale.
- Koostöö riigiga Tartu valda riigigümnaasiumi loomiseks, mis tagab suurema atraktiivsuse ka Tartu valla põhikoolidele.
- Ühistranspordi ja teedevõrgu areng, mis tagab Tartu valla haridusasutuste kiire ja turvalise juurdepääsetavuse.
- Kaugtöö, kodukontorite ja digilahenduste areng, mis võimaldab koolitoid, aga ka huvihariduse programme ja noorsootööd ellu viia distantsilt. Mobiilsete ja jagatud teenuste areng, mis võimaldab teenuseid osutada ise selleks ruume omamata.

4. Ohud

- Rahvastiku vähenemine ja vananemine, mis toob kaasa hoonete ebaefektiivse kasutuse või vajaduse haridusteenuse osutamise lõpetada.
- Rahvastiku kiire kasv, mistõttu ei jõua vastata elanike ootustele haridusteenuse mahu ja kvaliteedi osas.
- Hariduse ja harituse maine langus, käelise tegevuse oskuste vajaduse langus, sportimise ja kultuurihuvi vähenemine ühiskonnas, nutisõltuvuse kasv.

- Haridussüsteemi toimetulekut ületav erivajadustega laste hulga kasv ning erinevate erivajaduste hulga kasv.
- Tartu linna lähedus – õpilased eelistavad Tartu linna koole valla koolidele.

Sotsiaal- ja tervisevaldkond

Sotsiaalhoolekanne

Tartu valla sotsiaalhoolekandega seotud objektid:

- Laeva sotsiaalmaja, mis valmis 2017. aastal. Sotsiaalmaja üks eesmärk on eluaseme võimaldamine neile isikutele ja perekondadele, kes ei ole ise suutelised seda endale tagama. Majas on kokku üheksa korterit: kaks esimesel korrusel ja seitse teisel korrusel. Kaks suuremat korterit teisel korrusel on mõeldud peredele, ülejäänud on väikesed kööktoad. Kõigis korterites on loodud võimalus söögi valmistamiseks ja hügieenitoiminguteks. Maja paremast küljelt on võimalus siseneda ratastooliga liikujatel, seal asub ka invakorter ning teenuste pakkumise ruum. Lisaks on esimesel korrusel saal, kus on võimalik koosviibimisi korraldada, saun ja pesupesemise ruum. Saunas ja pesupesemise ruume saavad sotsiaalkorterite elanikud ja teised soovijad kasutada vastava hinnakirja alusel.
- Tartu vallas on kaks päevakeskust: Tabivere Päevakeskus ja Maarja-Magdaleena Päevakeskus.
- Tammistu külas asub kolmetoaline avatud köögiga sotsiaaleluruum kolmele inimesele (valminud 2006. aastal) ja neljatoaline avatud köögiga sotsiaaleluruum neljale inimesele (valminud 2007. aastal).
- Maarja-Magdaleena külas asub sotsiaaleluruum.
- Lisaks pakub sotsiaalhoolekande teenuseid Tartu vallas SA Agrenska Fond Tammistu külas.

Erihoolekandeteenustest pakutakse pikaajalise kaitstud töö teenust, igapäevaelu toetamise teenust, töötamise toetamise teenust ja toetatud elamise teenust.

Valdava osa sotsiaalhoolekandeteenustest, mida Tartu vald ise ei osuta ostetakse Tartu linna asutustelt. Väljaspool valda tehakse koostööd paljude Tartu linnas asuvate hoolekandeorganisatsioonidega, nagu Puuetega Inimeste Koda, Tartu Laste Turvakodu, Vaimse Tervise Hooldekeskus ning mitmete teiste kohalike omavalitsustega. Hooldekoduteenust osutavad Tartu valla elanikele erinevad hoolekandeadasutused üle Eesti.

Laste heaolu tagamiseks on pakutud peredele vajaduspõhiseid sotsiaalteenuseid, koolitusprogrammi „Imelised aastad“ (Tartu VV ja TAI) või suunatud suhtlemiskoolitusele Gordoni perekool (Perekeskus Sina ja Mina).

Suurenenud on psühholoogilise individuaal- ja perenõustamisteenuse vajadus (mida osutavad erinevad teenusepakkujad). Perelepitusteenust on vajanud lahkuläinud või lahkuminevad lapsevanemad (Sotsiaalkindlustusameti pilootprojekt). Pered kus on kasvamas erivajadusega laps on pere abi saanud lastehoiu-, tugiisiku- (SA Eesti Agrenska Fond; Tartu VV lepinguga ning ESF SKA) ning sotsiaaltransporditeenusest. Turvakoduteenust on vajanud lapsed ja pered vähesel määral (Tartu Laste Turvakodu). Hädaohus ja perest eraldatud lapsele või lastele on võimalik pakkuda asendushooldusteenust kriisihooldusperes (Tartu VV koostööleping SOS Lastekülaga).

Tervis

Sporditaristu

Olulisemad spordiobjektid Tartu vallas on:

- Kõrveküla alevik: Kõrveküla Spordihall (sportimispaigad on pallimängude saal-korvpall, võrkpall, tennis ja kaks jõusaali-jõutõstmine, kulturism ja fitness, tõstesport, Kõrveküla *skatepark* (harrastatavad spordialad on BMX vabastiil, rulasport, rulluisutamise alad ja muud), Kõrveküla rannavõrkpalliplats (rannavõrkpall), 2022. aastal rekonstrueeritud Kõrveküla Põhikooli staadion (kergejõustik, jalgpall), 2021. aastal Kõrveküla Põhikooli juurdeehitusena valminud Kõrveküla Spordihoone (sportimispaigad on spordisaal-võrkpall, korvpall, sulgpall, saaljalgpall, saalihoki, kaks aeroobikasaali – rühmatreeningud ja harrastusvõimlemine, matisaal-maadlus, judo, jõusaal-jõutõstmine, kulturism, fitness, tõstesport), Kõrveküla Lasteaia Päikeseratas ujula (ujumine).
- Lähte alevik: Lähte Spordihall (harrastatavad spordialad on võrkpall, korvpall, saalihoki, sulgpall, tennis), Lähte suusa- ja jooksurajad (sportimispaigad on suusarajad-murdmaasuusatamine, jooksurajad-tervisejooks ja –kõnd, jõulinnak-harrastusvõimlemine, kulturism ja fitness), Lähte Ühisgümnaasiumi staadion ja palliväljak (sportimispaigad on staadion-kergejõustik, korvpalliplats-korvpall, uisuplats-iluuisutamine ja jäähoki), Lähte suusa- ja maadlusmaja (sportimispaigad on suusa- ja maadlusmaja-riietusruumid ja suusahooldus, maadlus- ja jõusaal- maadlus, jõutõstmine, kulturism, fitness, tõstesport), 2022. aastal valminud Lähte jääväljak (jäähoki, iluuisutamine ja teised jäasportialad), Lähte rannavõrkpalliväljakud (kaks rannavõrkpalli väljakut).
- Tabivere alevik: Tabivere Põhikooli staadion (harrastatavad spordialad on kergejõustik ja jalgpall), Tabivere Põhikooli spordikompleks (sportimispaigad on võimla- korvpall, võrkpall, saaljalgpall, väike saal-aeroobika, lauatennis), Tabivere discgolfi park, Tabivere Mõisapargi jõulinnak (harrastusvõimlemine, kulturism ja fitness), Tabivere miniareena (jalgpall, korvpall), Tabivere ranna võrkpalliväljakud (kaks rannavõrkpalliväljakut).
- Laeva küla: Laeva spordihoone (pallimängude saal- võrkpall, korvpall, sulgpall, jõusaal-jõutõstmine, maadlussaal-maadlus), Laeva spordiväljak (korvpalli- ja tenniseväljak-tänavakorvpall ja tennis, liuväli-uisutamine, rannavõrkpalliplats-rannavõrkpall, kaugushüppepaik-kergejõustik)
- Maarja-Magdaleena küla: J.V. Veski nim. Maarja-Magdaleena PK spordisaalid (võimla-võrkpall, korvpall, aeroobikasaal-aeroobika, rühmatreeningud, harrastusvõimlemine), J.V. Veski nim. Maarja-Magdaleena PK staadion ja palliväljakud (staadion-kergejõustik, jalgpalliväljak- jalgpall, tänavakorvpalliväljak-tänavakorvpall), Maarja-Magdaleena rannavõrkpalliväljak (omanik on Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Maarja-Magdaleena kogudus, asub aadressil Kiriku tee 1, rannavõrkpall).
- Äksi külas asuvad Äksi motokrossirada (omanik on Äksi Motoklubi, motosport), Tartu Kalevi Jahtklubi purjespordisadam (omanik on Tartu Kalev Jahtklubi, purjespordisadam, rannavõrkpalliplats).
- Juula küla võrkpalliväljak (omanik on MTÜ Juula Jõhvikas, asub Juula Külaplatsil, rannavõrkpall).
- Lammiku külas asuv Pärna talu maneež ja Pärna talu ratsaspordiväljak (mõlema omanik Hillar Kalda „Pärna talu“- koolisõit, takistussõit).
- Viidike külas asuv jahilasketiir (omanik on Tartu Jahindusklubi, jahilaskmine).
- Kergliiklusteed: Aruküla tee-Saadjärve kergliiklustee, Tartu-Kõrveküla kergliiklustee ja Äksi-Tabivere-Tormi kergliiklustee (harrastatavad spordialad on kepikõnd, kiir- ja rulluisutamine, tervisejooks ja –kõnd).

Arstiabi

- Perearstikeskused: [Perearst Pääslane OÜ](#) kabinetid Tabivere alevikus (Tuuliku 11 Tabivere alevik), Maarja-Magdaleena külas (Parkla tee 3-1); Ivika Oja OÜ Laeva perearstikeskus (Purje tee 5, laeva); OÜ Perearst Proovel Lähte Perearstikeskus (Poe 4/1 Lähte alevik). Raadi-Kõrveküla piirkonnas esmatasandi tervisteenuste osutaja puudub. Piirkonna elanikud kasutavad Tartu linnas paiknevate perearstikeskuste teenuseid.
- Kõikide Tartu valla koolide õpilastele pakutakse kooliõe teenuseid.
- Hambaravikabinetid tegutsevad Lähte alevikus (OÜ Lähte Hambaravi) ja Laeva külas (FIE Hambaravi Lii Uibonurm).
- Apteegid tegutsevad Tabivere alevikus (OÜ Tabivere apteek, Tuuliku 8, Tabivere alevik) ja Lähte alevikus (OÜ Anne-Mai apteek, Lähte alevik).
- Eriarstiabi pakujaid Tartu vallas ei tegutse. Valla elanikud kasutavad Tartu linnas paiknevate tervisteenuste osutajate, eeskätt Tartu Ülikooli Kliinikum teenuseid.

Turvalisus ja pääste

Turvalisuse tagamiseks teenindab valda politseikonstaabel, kes tuleb kohale väljakutse korral. Mitmed piirkonnad ja korterelamud on liitunud naabrivalve liikumisega. Tabivere alevikus tegutseb ööpäevase valvega Tabivere päästekomando, Laeva külas on vabatahtlik päästekomando, Piirissaarel valmis 2018. aasta suvel uus päästehoone, milles toimetas vabatahtlik päästekomando.

Tartu valla supluskohad (Tabivere rand, Kukulinna rand, Kõrveküla Hariduse tn supluskoht, Kõrveküla Pärna tn supluskoht, Palalinna järve supluskoht), on varustatud päästevahenditega. Arendamisel on supluskohad Piirissaarel (Lõunarannas, Põhjarannas, Saare külas), Äksi külas (Kalda rand, Äksi rand).

2022. aastal toimus Tartu vallas 35 Päästeametis registreeritud tulekahju, kokku oli päästesündmuseid 102, millest 37 olid ATS vaeväljakutsed. Tulekahjus hukkus Tartu vallas 1 inimene. Uppumissurmasid oli 2022. aastal Tartu vallas samuti 1. Politsei- ja Piirivalveameti andmetel toimus Tartu vallas 2022. aastal 80 varavastast süütegu ning 4 avaliku korra rikkumist. Tartu valla territooriumil registreeriti 2022. aastal 1312 liiklusjärelvalve alast süütegu; peamiselt kiiruse ületamised, sõiduki juhtimine juhtimisõiguseteta ning sõiduki juhtimine alkoholihoobes. Liiklusjärelvalve alased süüteod registreeritakse asukoha põhiselt, mistõttu mõjutavad staatilisi näitajaid Tartu valda läbivad suured maanteed (Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa, Jõhvi-Tartu-Valga, Tartu-Jõgeva-Aravete).

Sotsiaal- ja tervisevaldkonna probleemide ja võimaluste analüüs:

1. Tugevused

- Suhteliselt noor ja kasvav rahvastik, noore ja aktiivse elanikkonna sisseränne.
- Valdav osa tervishoiu- ja sotsiaalteenustest on kättesaadavad kohapeal või lähedal Tartu linnas.
- Tervist toetava taristu olemasolu ja hea seisukord valla suuremates keskustes:
  - spordihooded, staadionid Kõrvekülas, Lähdel, Tabiveres, Laeval ja Maarja-Magdaleenas;
  - spordiplatsid, mänguväljakud, väljõusaalid ja muud avalikud aktiivset liikumist toetavad objektid enamikus tihedamalt asustatud asumites;
  - vaimset tervist toetava taristu (koolid, raamatukogud, kultuurimajad jms) ja tegevuste (huviringid, koolitused) kättesaadavus kogu vallas;
  - Aktiivsed kogukonnad;
  - Päevakeskused Tabiveres ja Maarja-Magdaleenas, sotsiaalmaja Laevas.

- Valla sotsiaalvaldkonnas tegutsevad kvalifitseeritud töötajad ning loodud on toimivad koostöö- ja tugivõrgustikud abivajajate toetamiseks;
- Perearsti vastuvõtu olemasolu Tabiveres, Maarja-Magdaleenas, Laeval ja Lähel.
- Päästemeeskondade olemasolu kohapeal ja Tartu linna meeskonnad läheduses.
- Naabrivalve piirkonnad ning tugevad kogukonnad
- Heas seisukorras infrastruktuur, sh kergliiklusteed, tänavavalgustus jms.

2. Nõrkused:

- Demograafiline ebaühtlus piirkondade vahel.
- Ühistranspordilahenduste ebapiisavus nii liinide asukohta kui sageduse osas.
- Koostöö vähene koordineeritus kohapealsete asutuste ja kogukondade vahel
- Suure rahvaarvuga Raadi-Kõrveküla piirkonnas puudub esmatasandi tervishoiuteenuse osutaja.
- Sotsiaalkorterite halb seisukord, hoolekandetasutuse puudumine.
- Suur erinevus teenustele juurdepääsu võimalustes linnalähedaste ja kaugemate hajaasustuspiirkondade vahel.
- Puudub perearstikeskuse Raadi-Kõrveküla piirkonnas.
- Elanikkonna vähene turvalisuse ja päästealane teadlikkus.

3. Võimalused:

- Majandusarengu, ettevõtluse arengu, kinnisvara arenduste ja elanikkonna arvu jätkuv kasv Tartu vallas, mis muudab piirkonna atraktiivseks eraõiguslikele tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandeteenuste pakkujatele.
- Ühiskondlik tervisekäitumise paranemine (alkoholi, narkootikumide, ja muude sõltuvust tekitavate ainete tarbimise vähenemine, samas liikumisharjumuste suurenemine, tervisliku toitumise eelistamine jms).
- Koostöö naaberomavalitsustega teenuste võrgustumiseks ja piirkondlike spetsiifiliste pädevuste koondumiseks.
- Kogukondade areng ja aktiveerumine, mis võimaldab olla kogukonnal efektiivne partner teavitamisel, info jagamisel, ennetustöös ning kogukonnaliikmete toetamisel.
- Ühistranspordi ja Tartu linna juurdepääsuteede arendamine (Idaringtee, Põhjaringtee), mis tagab kiirema ja lihtsama ligipääsu Tartu linna teenustele.

4. Ohud

- Rahvastiku vananemine ja vähenemine hajaasustuspiirkondades.
- Elanikkonna terviseteadlikkuse ja kehalise aktiivsuse vähenemine.
- Majanduslangus, kriisisituatsioonid ning nendega kaasneva majanduslike võimaluste vähenemine, töötuse suurenemine, abivajaduse suurenemine ning stressi mõjud tervisele ja tervisekäitumisele.
- Suutmatus kohaneda elanike arvu muutuste ja/või vajaduste muutustega, mistõttu väheneb elanike rahulolu teenustega.
- Elukeskkonna atraktiivsuse vähenemine, mis toob kaasa elanikkonna vähenemise ja/või kohalikele teenustele Tartu linnas pakutava eelistamise võimendades keskkonna halvenemist veelgi.

Taristu

Teed ja transport

Tartu valda läbivad olulised riigi põhimaanteed: Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa tee nr 2 ja Jõhvi-Tartu-Valga tee nr 3. Lisaks läbivad valda riigi tugimaanteed: Tartu-Jõgeva-Aravete maantee nr 39, Kärevere-Kärkna nr 41, Kärkna-Kobratu nr 42, Aovere-Luunja nr 44 ja Aovere-Kallaste-Omedu nr 43. Tartu valda läbib ka Tallinn-Tartu raudteeliin. Tartu vallaga on seotud laevatatavate veekogudena Emajõgi ning Peipsi järv.

Teederegistri andmete alusel on Tartu vallas kokku 792 kohalikku teed kogupikkusega 364 km (304 km maanteed ja 60km tänavaid), mille hulgas on nii Tartu valla munitsipaalomandisse kuuluvad teed kui avalkus kasutuses olevad erateed. Kõige enam on vallas kruusateid (ligikaudu 80% kõigust kohalikest teedest). Asfaltbetoonkattega on vallas peamiselt tänavad (86% kõigist asfaltbetoonkattega kohalikest teedest). Kokku hooldab Tartu vald 476 km teid. Peamiselt on valla poolt hooldatavate teede mahus kohalikud teed, aga ka RMK-le kuuluvaid metsateid ning erateid. Tartu vald on võtnud ülesande puhastada talviti lumest vallaelanike koduteed.

Probleemiks on kruusateede lagunemine ja tolmmamine kuival perioodil. Tartu vald on järjepidevalt asukohtades, kus kruusatee kulgeb elamute lähedalt, kasutanud tolmutõrjelahendusi. Siiski on mitmed teelõigud külade vahel veel tolmuwabaks muutmata. Pehmed talved ja temperatuuri kõikumine talvel toob kaasa kruusateede kiire lagunemise.

Transpordiga seotud kitsaskohaks on ka Tartu linna juurdepääsude vähene läbilaskvus. Suure elanike arvuga Raadi-Kõrveküla piirkonnast Tartu linna viivatel teedel on tiipsete ajalaagrite ajal ummikud. Olemasolevad liiklussõlmed ei võimalda ka kiiret ühistranspordiühendust. Eelduste kohaselt aitavad probleemi lahendada ehitamisel olev Muuseumi tee pikendus ning kavandatavad Tartu linna idapoolne ümbersõit (nn Idaringtee, mis ühendab Tartu-Räpina maanteed ja Jõhvi-Tartu-Valga maanteed) ja põhja poolne ümbersõit (Põhjaringtee, mis ühendab Tartu-Jõgeva-Aravete maanteed ja Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa maanteed).

Tabel 1 Tartu valla kohalike teede jaotus katete järgi seisuga 01.01.2023 (allikas Teederegister)

Reasildid	Maantee (km)	Tänav (km)	Kogupikkus (km)
freesipurust kate		0,053	0,053
kattega tee (katte liik teadmata)	10,83	10,147	20,977
killustikkate	0,392		0,392
kruusatee	296,203	30,453	326,656
monteeritav raudbetoon	1,218		1,218
mustkate, bituumenstabil, kate	0,174	5,61	5,784
pinnastee	7,12	1,82	8,94
pinnatud kruusatee	6,2	5,724	11,924
tihe asfaltbetoon	2,562	20,028	22,59
Kogupikkus	324,699	73,835	398,534

Tartu vallas paikneb 143 erineva nimega Kohanimeregistris registreeritud ühistranspordi peatust. Lisaks bussiliinidele läbivad Tartu valla peatusi reisirongid (Tabivere ja Kärkna peatused) ning laevad (Piirisaare sadam).

Perioodil 2020-2023 on Tartu valda rajatud 5 Rattaringluse parklat: Kõrveküla alevikus Pärna tn ja Vasula tee ristmikul, Lähte alevikus, bussipeatuse juures, Raadi alevis Coop kaupluse juures ning Vahi

alevikus, Vahi tööstuspargis Silikaadi tn ja Estakaadi tn ristmikul ja Huum OÜ tootmishoone juures. Aastal 2023 laenutati Tartu valla Rattaringluse parklatest ratast ligikaudu 12600 korral. Lisaks Tartu lähialade rattaringluse süsteemile on Piirisaarele soetatud jalg- ja tõukerattad turismi soodustamiseks saarel.

Raudtee läbib Tartu vallas tihedamalt asustatud piirkondi Tabivere alevikus ja Kärkna külas. Mõlemas kohas on ka raudteepeatused reisirongi liiklusele ning raudteesõlmed. Raudteetaristust on riigi poolt pidevalt rekonstrueeritud. Emajõe ületavas lõigus on raudtee õgvendatud ning rajatud uus raudteesild üle Emajõe. Kasutuselt välja jäänud vana raudteesild on planeeritud üle anda omavalitsustele. Raudtee rekonstrueerimiseks on planeeritud õgvendada ka lõiku Kastli külas. Tabiveres jaotab raudtee aleviku kaheks. Turvaliseks liiklemiseks on 2020. aastal rajatud jalakäijate tunnel raudtee alt. Raudteeülesõidukohtasid on turvalisemaks muudetud järjepidevalt. Kuigi raudtee pakub kiireid ühistranspordi võimalusi, ei ole Tartu vallas rongiliikluse sagedus piisav.

Laevateid on Tartu vallas üks – Laaksaare ja Piirissaare vaheline laevatee teenindab muuhulgas Piirissaare ühistranspordiühendust suvel praamiga ja talvel hõljukiga. Piisavate talviste jääolude korral on olnud avatud ka jäätee, kuid riiklike vahendite nappuse olukorras ja piisava ohutuse tagamiseks ei ole viimastel aastatel jääteed avatud.

Ühisveevärk ja kanalisatsioon

Tartu vallas tegutsevad vee-ettevõtjatena Tartu Vesi AS ja Emajõe Veevärk AS. Tartu Veevärk AS opereerib Tartu linnaga piirnevates asustusüksustes (Raadi alev, Kõrveküla alevik, Tila küla ja osaliselt Vahi alevik). Suuremal osal valla territooriumist tegutseb ühisveevärgi ja -kanalisatsioonisüsteemide operaatorina Emajõe Veevärk AS. Hajaasustuses on valdavalt kasutusel individuaalsed veevõtu ja reoveekäitluse lahendused. Ühisveevärgi ja -kanalisatsioonisüsteeme (ÜVK) rekonstrueeritakse järjepidevalt erinevate toetusmeetmete abil. 2023. aastal on rekonstrueerimisel Tammistu keskuse ühisveevärk ja -kanalisatsioon. Linna lähedastes piirkondades ja suuremates arenduspiirkondades toimub ÜVK ala laiendamine valdavalt erainvestori rahastusega. Hajaasustuses kasutatakse aktiivselt Hajaasustuse programmi võimalusi. 2022. aastal rahastati Hajaasustuse programmist kokku 45 projekti, millest 26 olid seotud veesüsteemide parendamisega, 17 kanalisatsioonisüsteemide parendamisega ja 2 juurdepääsuteede parendamisega Tartu valla hajaasustusega aladel.

Energiavarustus

Tartu vallas on kolm kaugküttepiirkonda: Tabivere alevikus, Lähte alevikus ning Raadi alevis (Eesti Rahva Muuseumi lähiümbrus). Valdav osa valla majapidamistest kasutavad lokaalseid kütelahendusi. Ka enamuse korterelamutest omavad lokaalseid gaasikatlamaju. Tabivere Soojus OÜ omanduses olev Tabivere kaugküttekattlamaja kasutab energiatootmiseks hakkepuitu. Tartu Valla Kommunaal OÜ opereeritav Lähte kaugküttevõrgus on kasutusel gaasikatlamaja. Raadi kaugküttepiirkonda kütab Gren Tartu AS Tartu koostootmisjaamast. 2021. aasta energiakriis, mida süvendab 2022. aastal alanud Ukraina sõda on esile toonud probleemid seoses maagaasi hinna ja tarnekindlusega ning elektrienergia kõrge hinnaga. See suurendab vajadust kasutusele võtta kohapeal kättesaadavaid taastuvenergia ressursse. See tagab lisaks keskkonnasäästule ka suurema sõltumatuse imporditavatest energiakandjatest. Tulenevalt eeltoodust on Lähte gaasikatlamaja kavandatud asendada hakkpuidul töötava katlamajaga. Uus katlamaja valmib 2025. aastal. Energiavarustuse arendamise detailsem analüüs ja tegevuskava on toodud vastava piirkonna soojusmajanduse arengukavas.

Taristuvaldkonna probleemide ja võimaluste analüüs

1. Tugevused:

- Heal tasemel piirkondlikke keskusi ühendav teedevõrk ning juurdepääsud küladesse.

- Säästlikud tänavavalgustuslahendused on olemas või rajamisel enamuses kompaktses asustusega piirkondades.
- Piirkonnakeskused on ühendatud ühistranspordivõrgustikku, sealhulgas on Tabivere ja Kärknasse võimalik pääseda ka rongiga.
- Piirisaar on ligipääsetav aastaringiselt (suvel praamiga, talvel hõljukiga).
- Rajatud on ulatuslikud kergliiklusteed (Tartu-Äksi, Äksi-Tabivere, Tartu-Kõrveküla) ning rajatud on rendijalgratate parklad Kõrveküla ja Lähte ja Vahi alevikesse.
- Suuremad tiheasustusalaad on haaratud ühisveevärgi ja-kanalisatsiooniga (ÜVK) ning vald on pidevalt panustanud hajaasustuse programmi (HAP) veevarustuse ja reoveekäitluse parandamiseks maapiirkondades.
- Tabivere alevik ja Lähte alevikus toimib kaugküttevõrk, osaliselt on kaugküttevõrk olemas Raadi alevis. Tabivere katlamaja kasutab kütmiseks taastuvaid ressursse (hakkepuut).
- Suhteliselt vaba ja avatud ruum, kuhu planeerida kvaliteetset elukeskkonda.

2. Nõrkused:

- Ühendused Tartu linnaga ebapiisavad, sagedased ummikud tiptundidel.
- Palju tihedat hooldust vajavaid ja tolmavaid kruusateid.
- Kergliiklusteede võrgustik turvaliseks elu- ja töökoha või elukoha ja teenuse (sh kool, lasteaed, kauplus) vahel liikumiseks ebapiisav.
- Ühistransport suure ja hajaasustusega territooriumi tõttu paljudes kohtades ebapiisav ning efektiivsuse saavutamise keeruline.
- Vee kvaliteet paljudes kohtades halb ning vajab kvaliteedi tagamiseks suuri investeeringuid.
- Suured arenduspiirkonnad Vahi alevikus ÜVKga hõlmamata.
- Valla hoonete energiatõhusus suhteliselt madal ja kütelahendused seetõttu ebaefektiivsed. Laialdaselt kasutusel fossiilsed kütused, sealhulgas Lähte katlamajas.
- Suured tiheasustuspiirkonnad ei ole haaratud kaugküttevõrku Kõrveküla alevikus ja Raadi alevis.
- Kiire internetiühenduse puudumine paljudes kohtades, eriti hajaasustuses.

3. Võimalused:

- Suurte riigi põhi- ja tugimaanteed (Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa maantee, Jõhvi-Tartu-Valga maantee, Tartu-Jõgeva-Aravete maantee), aga ka Tallinn -Tartu raudtee arendamine, mis tagab kiire ja turvalise ühenduse Tartu linna, Tallinna ja Eesti teiste keskustega, samas ka ühendused valla erinevate piirkondade vahel.
- Tartu linna idapoolse ja põhjapoolse ümbersõidu väljaehitamine ning Muuseumi tee pikenduse väljaehitamine, mis võimaldavad kiirema ja turvalisema liikluse valla ja linna vahel.
- Elanike liikumis- ja tarbimisharjumuste muutumine eelistades liikumist jala ja jalgrattaga ning selle eelistuse suunamiseks valla investeeringute toetamine riiklike ja EL meetmete kaudu.
- Valla kui elukeskkonna atraktiivsuse kasv koosmõjus majanduskasvu ja elanikkonna ostujõu kasvuga, mis võimaldab suurendada investeeringuid veevarustuse ja reoveekäitluse arendamisse.
- Energiakriis, mis suunab inimesed teadlikumalt energiat tarbima ning kasutama efektiivsemaid energia tootmise lahendusi, sealhulgas kaugkütelahendusi, personaalseid päikeseenergia jaamasid jms.
- Päikeseenergia ja muude kliimanetraalsete energiatootmise lahenduste areng, mis võimaldab neid energiapuuduse tagamiseks laialdasemalt kasutusele võtta.
- Tartu teadusasutustega seotud võimaluste kasutamine.

- Internetiühenduse rajamise toetamine.
4. Ohud:
- Autostumise jätkuv kasv, mis suurendab liiklusintensiivsust, ummikute riski ning vähendab teede turvalisust.
  - Energiakriis, mis vähendab elanike toimetulekut ja suurendab abi vajadust.
  - Kliimamuutustega kaasnevad mõjud taristule, sh näiteks teid lõhkuvate sulaperioodide sagenemine talvel, joogiveevarustust mõjutavad põua ja paduvihmade perioodid, kütte- ja jahutussüsteemide lahendusi mõjutavad põuaperioodid ja ekstreemsed külmad talviti.
  - Päikeseenergialahenduste elektrivõrguga liitumisvõimaluste vähenemine ja puudumine, mis takistab taastuvate energiatootmise võimaluste kasutuselevõttu.
  - Liiga kiire elanike juurdekasv – taristu ehitamine ei jõua nõudlusele järele.

Keskkond

Mitmekesisus

Tartu valla kogupindala on 742 km², sellest ligikaudu 20% on kaitse aluseid maid. Ulatuslikud looduskaitsealad paiknevad valla lääneosas (Alam-Pedja looduskaitseala ja Kärevere looduskaitseala), põhjaosas (Vooremaa maastikukaitseala) ja idaosas (Peipsiveere looduskaitseala). Väiksem looduskaitseala paikneb ka Raadi alevis. Tartu valla üldplaneeringuga on määratletud rohevõrgustiku tugialad ja rohekoridorid, et oleks tagatud elurikkuse säilimiseks ja arenguks. Tartu valla üldplaneeringuga nähakse ette rohealade suurendamine tiheasustuspiirkondades.

Tartu vallas paikneb mitmeid tõrjutavaid karuputke kolooniaid. Muudest invasiivsetest võõrliikidest on teada Hispaania teeteo leiud Raadil.

Puhas keskkond

Valla territooriumil on 5 suuremat looduslikku järve: Saadjärv, Soitsjärv, Elistvere järv, Kaiavere järv, Raigastvere järv, lisaks on Tartu vald seotud Peispi järvega, mis ümbritseb Piirissaart. Tartu valla energia- ja kliimakava eelnõu kohaselt oli Saadjärve ökoloogiline seisund aastal 2019 hea. Soitsjärve, Elistvere, Kaiavere ja Raigastvere järvede ökoloogiline seisund oli aga kesine põllumajandusliku tegevuse tõttu järvi piiravatel voortel.

Suurematest vooluveekogudest läbib Tartu valda Amme jõgi. Emajõgi ja Pedja jõgi on Tartu valla piiriveekogudeks.

Õhu kvaliteet on vallas suhteliselt hea. Keskkonnalubade ja registreeringute registri kohaselt on Tartu vallas väljastatud kokku 18 keskkonnaluba põletusseadmete käitamiseks (sooja tootmine, viljakuivatid jms), lenduvaid orgaanilisi ühendeid sisaldavate kemikaalide kasutamiseks (autoremonditöökojad, trükikojad, puhastusteenuste pakkujad jms) või produktide, saaduste, toodete laadimiseks (terminalid, tanklad, kütuse laadimise kohad jms).

Viimasel ajal on esinenud probleeme Raadi aleviku piirkonnas asfalditehaste käitamisel tekkinud kütteaine haisu leviku tõttu. Samuti on probleeme esinenud kruusateede tolmamise tõttu eluhoonete läheduses. Eraldi on tõstatunud müraprobleemid nt Äksi Motorantšo tegevusega kaasneva müra osas, Kuusisoo tööstuspargis AS Tartu Graanul tegevusega kaasneva müra osas ning Viidike jahilasketiiru kasutamisel tekkiva müra osas.

Elamuarendus Tartu linna lähialadel toob piirkonda suurel arvul uusi elanikke ning ettevõtteid. Sellega seoses kasvab oluliselt piirkonnas kasutatavate mootorsõidukite arv ning kaasvalt heitgaaside, tolmu ja müra levik. Tartu valla üldplaneeringuga on kavandatud erinevaid keskkonnamõju

leevendamise meetmeid – kaitsehaljastus konfliktaladele, haljastuse osakaalu tõstmine tiheasustusaladel, ühistranspordiga, jalgsi ja jalgrattaga liikumise taristu eelistamine jms.

Jäätmemajandus

Kogu Tartu valla territoorium on hõlmatud korraldatud jäätmeveoga. Alates 2022. a suvest algas uus korraldatud jäätmeveo lepinguperiood. Kõikidel jäätmevaldajatel on kohustus omada segaolmejäätmete konteinerit. Lisaks tuleb kõikidel liigiti koguda toidujäätmeid, kusjuures korterelamud peavad omama biolagunevate jäätmete konteinerit, eramud võivad kasutada ka kompostimist. Korterelamutel on kohustus liigiti koguda ka paberit ja pappi. Soovi korral on võimalik üle anda pakendijäätmeid, klaaspakendeid, suurjäätmeid ning aia- ja haljastusjäätmeid. Korraldatud jäätmeveoga on hõlmatud ka Piirisaar. Piirisaarel paikneb ka valla ainus jäätmejaam. Vallaelanikel on võimalik liigiti kogutud jäätmeid üle anda Tartu linna jäätmejaamas.

Kliimaneutraalsus

Eesti on võtnud kohustuse saavutada aastaks 2050 kliimaneutraalsus. Ka Tartu vallal on oma osa selle eesmärgi saavutamisel. Tartu valla koostatava energia- ja kliimakavas on Tartu valla eesmärk saavutada aastaks 2030 süsinikuheite vähenemine 70Kt CO₂ ekvivalendini võrreldes aastaga 2019 (so suhtarvuna 19% võrra). Selle saavutamiseks on Tartu vald juba ette võtnud mitmeid projekte: Energiasäästlikumateks on ehitatud Laeva lasteaia hoone, Lähte lasteaia hoone. Energiatõhususe saavutamise meetmeid on rakendatud Kõrveküla Põhikooli juurdeehituse ja spordihoone ehitamisel. Tabivere Põhikooli hoone on ehitatud A- energiaklassiga. Raadi lasteaia „Nupsiku“ hoone ja Maarja-Magdaleena lasteaiahoone on ehitatud A-energiaklassi hoonena. Eesmärkide saavutamiseks peab jätkuvalt tegelema hoonete energiasäästlikkuse saavutamise ja samuti tuleb tegeleda maastiku süsinikusidumise võime tõstmisega.

Keskkonnavaldkonna probleemide ja võimaluste analüüs

Tugevused

- Suhteliselt suur kaitstav pindala.
- Tiheasustusalad haaratud ühisveevärgi ja -kanalisatsioonivõrguga
- Hajaasustusalal hajaasustusprogrammi (HAP) rakendamine ja valla toetus meetmesse ca 100000 eurot aastas.
- Suur hulk suuri looduslikke veekogusid.
- Kogu vald hõlmatud korraldatud jäätmeveoga.
- Jäätmete eraldikogumise lahendused avalikke teenuseid pakkuvates hoonetes (koolid, lasteaiaid, vallamaja jms).
- Oluline osa vallale kuuluvatest hoonetest on madala energiakasutusega ning kasutusele on võetud erinevaid energiasäästumeetmeid (Kõrveküla Põhikooli hoone koos spordihoonega, Tabivere Põhikooli hoone, Raadi lasteaed Ripsik hooned, Lähte lasteaia hoone, Maarja-Magdaleena lasteaia hoone).

Nõrkused

- Looduslike veekogude kesine seisund.
- Suur hulk hajaasustuse reoveesüsteemidest rekonstrueerimata.
- Paljud vanemad uusasumid ei ole ühendatud toimivate reoveekäitluse lahendustega.
- Ühisveevärgi- ja kanalisatsioonisüsteemide arendusvõimalused kiiresti arenevates piirkondades (Raadi-Kõrveküla) piiratud.
- Suur kruusateede osakaal ja sellega kaasnev tolmmamine.

- Mürahäiringuga ettevõtted ja tegevused – nt Äksi krossirada, Viidike jahilasketiir, Kuusisoo tööstusala.
- Paljud vallale kuuluvad hooned (nt Lähte Ühisgümnaasiumi hoone, Tabivere lasteaed, Maarja-Magdaleena Põhikooli hoone, Laeva Põhikooli hoone, vallamaja hoone jt) on ebapiisava energiakasutuse klassiga ning vajavad rekonstrueerimist.

Võimalused

- Keskkonda väärtustavate elanike ja ettevõtete arvu suurenemine vallas, kes suunanäitajana tõmbavad kaasa teisi elanikke.
- Elanike tarbimisharjumuste muutmine ressursisäästlikumaks -sh veekasutus, jäätmetekke vähenemine.
- Kliimamuutustega kohanemise meetmete rakendamine, sealhulgas kõrghaljastuse suurendamine, soojussaarte vähendamine jms.
- Tartu linna lähedus ja võimalused kasutada sealset infrastruktuuri eraldikogutud jäätmete üleandmiseks.
- Kliimaneutraalsuse saavutamist toetavate Riiklike ja EL rahastusvõimaluste väljatöötamine, mis võimaldab kiiremini saavutada püstitatud kliimaeesmärke.

Ohud

- Kaitsealade laienemine selliselt, et tekivad konfliktid kaitse eesmärkide ja senise maakasutuse eesmärkide vahel.
- Kliimamuutuste negatiivsete mõjude ilmumine kiiremini meetmete rakendamisest.
- Elamuarenduse arendussurve ja tehnovõrkude arendusvõimaluste mittevastavus.

Kultuur

Tartu vallas asub neli rahvamaja: Tabivere alevikus, Laeva külas, Maarja-Magdaleena külas ja Tammistu külas (vt ka <http://kultuur.tartuvald.ee/uldinfo>).

Tammistu rahvamaja, ametliku nimega Tammistu Raamatukogu-Külakeskuse juba 1918. aastal rahvamajaks ehitatud hoone rekonstrueeriti 2020. aastal. Hoone II korruse ruumid remonditi raamatukogu ruumideks 2022. aastal. Tammistu Raamatukogu-Külakeskuses toimuvad Käsitööring, Muusikaring ning treeningud (Aeroobika, Zumba ja Piloxing fitnessstreeningud).

Tabivere rahvamaja on kaasaegne mitmesuguste võimalustega kultuuriasutus. Rahvamajas toimuvad huviringid (harrastusteater, laste ja noorteteater, võimlemine, jooga, tantsustuudio, koorid ja ansamblid). Tabivere rahvamajas on konverentsideks, seminarideks, sünnipäevadeks, pulmapidudeks ning firmapidudeks võimalik rentida suurt saali, kuhu mahub kuni 200 inimest. Väiksemateks pidudeks on võimalik üürida ülemise korruse baar-fuajeed, mis mahutab kuni 50 inimest. Rahvamajaga samas hoones tegutseb Tabivere noortekeskus. Hoone esimesel korrusel tegutseb kohvik „Sahver“.

Maarja-Magdaleena rahvamaja tegutseb kirikule kuuluvas endises pastoraadihoones. Kasutada on ca 80 inimest mahutav saal, kaminatuba ja ringiruum. Rahvamajas korraldatakse huviringe (segakoor, naisansambel, käsitööring, bridžiklubi, estraadiring, Wiera teater, väikekandle ring).

2014. aastal renoveeritud Laeva kultuurimajas tegutsevad mitmed huviringid (Naisrühm „Kanarbik“, mustlastantsurühm „Tseritsa“, kapell „Kobedad“, Laeva segaansambel, näitering, jumpingu treeningud).

Raamatukogusid tegutseb 2023. a lõpuks 9: Kõrveküla alevikus, Lähte alevikus, Äksi alevikus, Tabivere alevikus, Laeva külas, Maarja-Magdaleena külas, Tammistu külas, Vedu külas ja Piirissaarel Tooni külas.

Elistvere raamatukogu tegevus lõpetati oktoobris 2023. Tartu vallas Kõrveküla raamatukogu juures tegutseb ka Tartu maakonna keskraamatukogu. Raamatukogude seisukord on hea: Kõrveküla, Lähte ja Tabivere raamatukogud asuvad hiljuti rekonstrueeritud koolihoonetes, Tammistu raamatukogu renoveeritud Tammistu Raamatukogu-Külakeskuses, Piirissaare raamatukogu renoveeritud külakeskuses (endine Piirissaare vallamaja).

Tartu vallas paikneb kolm kirikut: Maarja-Magdaleena ja Äksi püha Andrease kirik, mis kuuluvad Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku alla, ning Piirissaare Õigeusu kirik, mis ei ole kasutusel, kuna puudub kogudus. Piirissaare vanausuliste palvela hävis tulekahjus 2016. aastal. Käesoleval hetkel ehitatakse eraalgatuslikult Piirissaarel palvemajasid Saare külas ning Tooni külas. Samuti on eraalgatuslikult planeeritud Luterliku koguduse hoone ehitamine Piiri külla.

Tartu vallas paiknevad mitmed laialt tuntud muuseumid ja külastuskeskused: Eesti Rahva Muuseum, Jääaja Keskus.

Tartu vallas toimub mitmeid traditsioonilisi kultuuriüritusi: Väägvere pasunakoori kunagise juhi David Otto Wirkhausile pühendatud Tartumaa noorte puhkpillimängijate võistumängimised, Tartu valla jaanipäev, perepäevad, erinevate külade päevad, memme-taadi pidu, Tartumaa põhikoolide Playback Kõrveküla Põhikoolis, jõuluüritused, 1. adventiküünla süütamine, Eesti Vabariigi sünnipäeva tähistamine (ühismatkad Äksi Vabadussõja ausamba jalamisele, Võistlus KILULEIB, vallavanema vastuvõtt ja erinevad kultuurimajade sündmused) jm. Erinevad valla piirkonnad on algatanud kohvikutepäevade üritusi- Laevas, Raadi-Kõrveküla-Tila, Maarja- Magdaleenas, Äksis Avatud õued.

Kultuurivaldkonna probleemide ja võimaluste analüüs

Tugevused:

- Neli hästi toimivat rahvamaja kaasaegsetes hoonetes.
- Mitmekesiste võimalustega haridusasutuste hooned valla piirkonnakeskustes (Kõrveküla, Lähte, Tabivere, Laeva, Maarja-Magdaleena), millest Kõrveküla ja Tabivere hooned on uued.
- Edukas muusikaharidus ja aktiivsed muusikakollektiivid (koorid, ansamblid, orkestrid).
- Piirkondlikud traditsioonilised üritused.
- Mitmekesised vaba aja sisustamise võimalused; suured suhteliselt hästi võrgustunud huvi- ja tegevuskeskused: Eesti Rahva Muuseum, Jääaja Keskus, Vudila mängumaa, Elistvere Loomapark, Laeva soo matkarada jt.
- Eripärane Piirisaar.
- Aktiivsed kogukonnad piirkonnakeskustes.
- Suur raamatukogude võrgustik.
- Valda on suudetud meelitada rahvusvahelise tuntusega üritusi, nt Rally Estonia.
- Tänapäevaste, sh digitehnoloogiaid kasutavate lahenduste olemasolu (kodulehed, valla äpp, sotsiaalmeediarakendused ning digitaalsed kultuurirajad).

Nõrkused:

- Puudub uudne nn Tartu valla signatuurüritus või -sündmus.
- Kultuuritöötajate vähesus, noorte juhendajate juurdekasvu vähesus.
- Suurte asumite suhteline passiivsus – Raadi piirkonna elanike vähene osalemine kultuurielu edendamisel.
- Raadi ja Kõrveküla piirkonnas rahvamaja/kultuurimaja puudumine.
- Kultuuritöötajate, ringijuhendajate palgad madalad ning erinevate piirkondade suured palgaerinevused.

- Suur valdavalt hajaasustusega territoorium, piirkonnad killustunud ja ebavõrdsete võimalustega. Paljudel küladel puudub kooskäimiskoht.
- Piirkondlike aktivistide esinduse, sh näiteks külavanemate statuudi puudumine.
- Erinevate avalike teenustega seotud asutuste ja nende ruumide võrgustamine vähene, sealhulgas vähene ruumide ristikasutus.
- Piirisaare ja valla äärelade külade potentsiaali vähene kasutus.
- Tartu valla infokanalid ei ole mitmekeelsed.
- Kultuurivaldkonna toetuste taotlemine vähe paindlik.

Võimalused:

- Tartu linna lähedus. Võimalus ära kasutada Tartu linna pakutavaid kultuuriteenuseid ning üleriigiliste või rahvusvaheliste ürituste Tartu valda kohale meelitamine Tartu linna elanike mastaabi abil.
- Eesti Rahva Muuseumi lähedus. Võimalus koostöös Eesti Rahva Muuseumiga kohale meelitada erinevaid kultuurisündmusi.
- Transpordilahenduste, sh ühistranspordilahenduste väljatöötamine, mis võimaldab kiiresti ja lihtsalt elanikel liikuda kodu ja huviringide, külakeskuste, kultuurimajade vahel.
- Kiirete transpordivõimaluste väljaehitamine (Idaringtee, Põhjaringtee) ja arendamine (lennuliiklus Tartumaale), et Tartu valla piirkond muutuks atraktiivseks sihtkohaks nii ürituste korraldajatele kui külalistele.
- Üldine majanduskasv, mis hoogustab kultuuritarbimist.

Ohud:

- Tartu linna lähedus – linna pakutavad teenused ja võimalused meelitavad endale nii kultuuriürituste korraldajad, kultuuritöötajad kui tarbijad.
- Üldine majanduslangus ja/või kriisisituatsioonid (nt Covid-a9 pandeemia laadne haiguspuhang, energiakriis jms), mis vähendavad kultuuri tarbimist ning inimeste soovi ja võimalusi koos käia.
- Ruumipuudus - arendustegevustes ruumi planeerimisel kultuurisündmuste korraldamiseks vajaliku maaga mitteamestamine.